

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ІНВЕСТИВАННЯ ЗА УМОВ НЕОМОДЕРНІЗАЦІЙНОГО ОНОВЛЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Д. С. Косенков, аспірант, Національний авіаційний університет,
orcid.org/0000-0002-0947-0573, u.bratchuk@donnu.edu.ua*

Методологія дослідження. Теоретико-методичними засадами проведеного дослідження є такі загальнонаукові та спеціальні методи, як: методи узагальнення та порівняння, аналізу та синтезу, які було застосовано для опису і формалізації теоретичних засад стратегічного розвитку транспортних підприємств та визначення специфіки їхньої інвестиційної діяльності; стратегічного аналізу, графічної візуалізації, декомпозиції, за рахунок яких здійснювалося формування основних підходів до структуризації та формалізації стратегічних орієнтирів інвестування у неомодернізацію транспортних підприємств.

Результати. Виокремлено виклики та потреби неомодернізаційного оновлення транспортних підприємств. Розкрито фактори-стимулятори та чинники, що перешкоджають впровадженню неомодернізаційних засад розвитку підприємств. Обґрунтовано, що умовами забезпечення ефективності інвестицій у неомодернізаційне оновлення транспортних підприємств є інноваційність, конкурентоспроможність та інтеграція до єдиного транспортно-логістичного комплексу. Формалізовано стратегічні орієнтири неомодернізаційного оновлення: впровадження цифрових та екологічних інновацій, інвестування у розвиток соціальної інфраструктури для підвищення мотивації персоналу та формування корпоративної культури, інтеграція та кластеризація транспортних підприємств у міжнародну транспортно-логістичну систему, економічна безпека та інвестиційна підтримка, що формують стійкість середовища розвитку. Описано умови реалізації стратегічних орієнтирів на різних видах транспорту.

Новизна. Удосконалено стратегічний підхід до обґрунтування векторів неомодернізаційного оновлення підприємств транспортної галузі. Створено систему напрямів реалізації інвестиційної діяльності, що дозволило розкрити загальну стратегію розвитку транспортних підприємств..

Практична значущість. Обґрунтовано умови прикладного застосування стратегічних орієнтирів у інвестиційному забезпеченні неомодернізаційного оновлення підприємств в різних секторах транспортної галузі.

Ключові слова: стратегія, інвестиції, неомодернізація, транспортні підприємства, інвестиційна привабливість, інновації, конкурентоспроможність, економічна безпека, інтеграція, відновлення.

Постановка проблеми. В умовах сучасної економіки транспортна галузь відіграє ключову роль. Проте, більшість транспортних підприємств стикаються з викликами, пов'язаними зі застарілою інфраструктурою, недостатнім фінансуванням та низькою ефективністю управління, що створює значні перешкоди на шляху до модернізації та підвищення конкурентоспроможності. Таким чином, постає питання про необхідність розробки стратегічних орієнтирів для інвестування в оновлення транспортних під-

приємств у контексті неомодернізації. Неомодернізаційне оновлення передбачає впровадження новітніх технологій та підходів до управління, які можуть значно підвищити ефективність та надійність транспортних послуг. Однак, без чітких стратегічних орієнтирів, ці інновації можуть не дати очікуваних результатів через недостатнє фінансування або невідповідність прийнятих рішень реальним потребам галузі.

Окремим аспектом є питання фінансування таких змін, оскільки традиційні

джерела не завжди можуть забезпечити необхідні обсяги інвестицій. Водночас, приватні інвестори часто не готові вкладати кошти у проекти з високим рівнем ризику або довготривалою окупністю, що вимагає пошуку нових фінансових механізмів та партнерств, які могли б стимулювати інвестиції у транспортну галузь на засадах неомодернізації. Нарешті, важливо врахувати і соціальні аспекти оновлення транспортних підприємств. Інновації та модернізація можуть призвести до значних змін у структурі зайнятості, вимогах до кваліфікації працівників та умовах праці. Відсутність соціально відповідальної політики у цьому контексті може спричинити соціальну напругу та опір з боку працівників. Таким чином, стратегічні орієнтири інвестування мають включати не лише економічні та технологічні аспекти, але й соціальні, забезпечуючи гармонійний розвиток галузі в цілому, що і актуалізує означену проблематику дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інвестування, оновлення і стратегічного розвитку підприємств знаходить своє відображення в працях таких науковців як Ареф'єва О. В. [2], Брюховецька Н. Ю. [3], Булеєв І. П. [3], Вовк О. М. [4], Ковальчук А. М. [6], Лучникова Т. П. [7], Паливода О. М. [9], Хаєцька О. П. [10] та ін.

Так, Ареф'єва О. В., Сафонік Н. П. та Кривенко Є. А. розглянули фактори інноваційного розвитку системи матеріально-технічного забезпечення підприємства в умовах неотехнологічного відновлення. Серед факторів, що сприяють розвитку системи матеріально-технічного забезпечення та стрімкому розвитку підприємств автори виділили новітні інноваційно-цифровізаційні рішення у галузі логістики і визначили, що в умовах необхідності підвищення рівня технічного оснащення підприємств важливу роль відіграє пошук нових форм фінансування забезпечення матеріально-технічними ресурсами діяльності підприємств [1].

Брюховецька Н. Ю. та Булеєв І. П. проаналізували основні макроекономічні показники розвитку економіки України і показали, що динаміка економіки тісно пов'язана з інвестиціями, визначається рівнем інвестиційної активності, створює та забезпечує ресурси інвестиційно-інноваційної діяльнос-

ті. Поряд з цим автори встановили критичні відсотки інвестування у ВВП для її динамічного розвитку [3].

Паливода О. М. розглядає ситуацію в транспортній галузі з огляду на війну і необхідність прискореної інтеграції в економічний простір ЄС. Автор обґрунтовує пріоритетні стратегічні цілі для транспортних компаній з урахуванням європейської Стратегії стійкої та розумної мобільності та стану транспортної галузі України в умовах війни. Зокрема, визначено вісім стратегічних цілей, серед яких: посилення процесів цифровізації та екологізації при організації й управлінні перевезеннями; забезпечення доступності транспорту; реалізація соціальних завдань; посилення мультимодальних та інтеграційних підходів; розробка розумних технологій та ін. [9].

Незважаючи на існуючий науковий доробок у сфері дослідження інвестиційних процесів у транспортній галузі, в умовах стрімкого технологічного прогресу та глобальних економічних змін стратегічні орієнтири інвестування в транспортні підприємства потребують подальшого дослідження.

Формулювання мети статті. Метою статті є дослідження стратегічних підходів до інвестування за умов неомодернізаційного оновлення транспортних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на сучасні виклики, зокрема військові дії та економічну нестабільність, важливо розробити комплексний підхід до інвестування, що враховує впровадження інноваційних технологій, екологічну складову, а також інтеграцію в європейський ринок. Ефективна реалізація цих стратегічних напрямків сприятиме підвищенню конкурентоспроможності транспортних підприємств, забезпеченню стабільного економічного зростання та інтеграції в глобальні транспортні мережі.

Планування та прийняття рішень щодо інвестування у транспортну галузь здійснюється з урахуванням ключових факторів, таких як: національні, регіональні та місцеві фонди фінансування; регіональні особливості та фінансова структура; аналіз рішень за допомогою системи «витрати-вигоди» та інших аналітичних інструментів; політичні рішення; інфраструктурні обмеження [10].

Таке всебічне врахування дозволяє забезпечити ефективне використання ресурсів і сприяє сталому розвитку транспортної інфраструктури, що в свою чергу сприяє економічному зростанню та підвищенню якості життя населення.

Повномасштабне вторгнення має значний вплив на діяльність підприємств, спричинюючи нестабільність та невизначеність в економічному та політичному середовищі. Незважаючи на невелике зниження інтегрального показника Індексу інвестиційної привабливості України до 2,44 балів у 2023 році, дані Європейської Бізнес Асоціації вказують на зростаючий інтерес серед топ-

менеджерів до нових інвестицій (рис. 1). Ефективне використання цього інтересу через впровадження інноваційних технологій та оптимізацію ресурсів може значно покращити транспортну інфраструктуру та підвищити інвестиційну привабливість України. Такі зусилля здатні не лише стабілізувати економічну ситуацію, але й закласти міцну основу для майбутнього зростання та модернізації транспортного сектору. У сучасних умовах глобалізації та технологічного прогресу транспортна галузь стає критично важливою для економічного розвитку та інтеграції ринків.

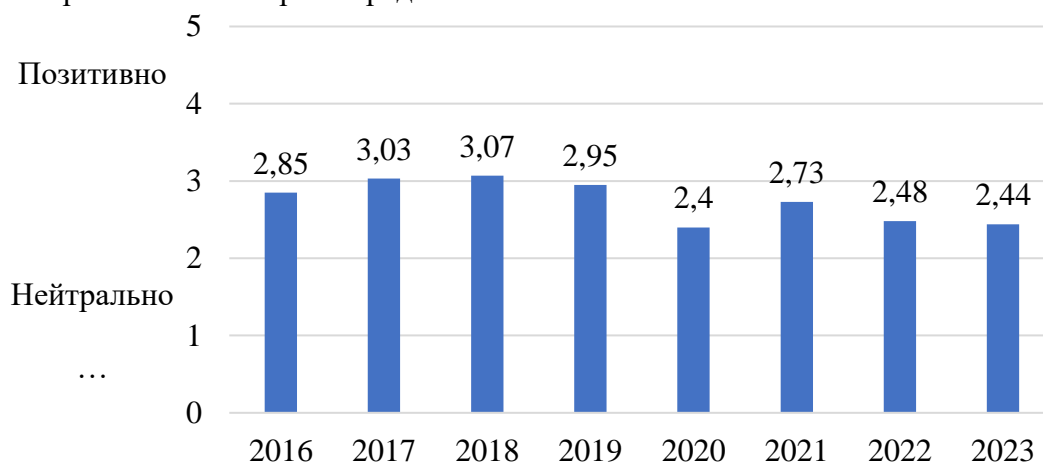

Рис. 1. Індекс інвестиційної привабливості України за 2016–2023 рр.
(за даними Європейської Бізнес Асоціації)

Джерело: складено автором за даними [5]

Важливість модернізації транспортних підприємств не можна переоцінити, оскільки це не лише покращує ефективність перевезень і знижує витрати, але й сприяє екологічній стійкості та забезпечує більш високий рівень обслуговування.

До факторів, що гальмують реалізацію інвестиційної політики підприємств і проєктів відносять:

- нестабільність соціально-політичної ситуації в країні, що призводить до значного зниження активності інвесторів;
- використання застарілих моделей виробничо-грошового інвестування;
- високі процентні ставки за кредитами і надмірно жорсткі вимоги до забезпечення кредитів;
- адміністративні та бюрократичні бар'єри, а також корупційність;

– недосконала організаційно-правова та нормативна база на рівні держави, суб'єктів господарської діяльності (СГД) та підприємств [3, с. 17–18].

Враховуючи ці стримуючі фактори, стає очевидним, що для забезпечення успішного інвестування в умовах неомодернізаційного оновлення транспортних підприємств необхідно розробити чіткі стратегічні орієнтири, що мають сприяти подоланню перешкод, що стоять на шляху інвестицій, та створити сприятливе середовище для розвитку транспортного сектору України.

Неомодернізаційне оновлення транспортної інфраструктури вимагає ретельного стратегічного планування і інвестування в інноваційні технології, екологічно чисті рішення, фінансові механізми та розвиток інфраструктури (рис. 2).

Рис. 2. Стратегічні напрями розвитку інвестування в контексті неомодернізаційного оновлення транспортних підприємств

Джерело: розроблено автором за даними [1, 2, 4, 6]

Погоджуємось із Паливодою О. М., що актуальними стратегічними цілями для транспортних підприємств України є розвиток на основі впровадження інноваційних технологій (цифрових, штучного інтелекту, екологічно дружніх); досягнення соціальних цілей (створення комфортних робочих місць); забезпечення доступності транспорту, інтеграції та кластеризації підприємств; удосконалення мультимодальних моделей перевезення тощо. Реалізація цього комплексу цілей сприятиме зростанню конкурентоспроможності українських транспортних підприємств як у воєнний, так і в повоєнний час, їх адаптації та інтеграції в європейське економічне середовище [9, с.191]. Відповідно, залучення інноваційних технологій і виконання соціальних зобов'язань є ключовими чинниками для сталого розвитку транспортної галузі України.

Впровадження таких стратегій не лише покращить якість надання транспортних послуг, але й підвищить ефективність та

стійкість транспортної інфраструктури. Крім того, інтеграція в європейське економічне середовище відкриває нові можливості для співпраці та розвитку, що є важливим кроком для забезпечення довготривалого успіху українських транспортних підприємств.

Ключові напрями розвитку та модернізації транспортної інфраструктури, які спрямовані на підвищення її ефективності, безпеки та інтеграції в європейську транспортну систему визначені у Національній транспортній стратегії України на період до 2030 року [8] (рис. 3).

Важливою складовою цієї стратегії є визначення пріоритетних напрямів інвестування, що забезпечують сталий розвиток галузі та дозволить адаптуватись до сучасних вимог та викликів, сприяючи впровадженню інноваційних технологій, оптимізації використання ресурсів та підвищенню конкурентоспроможності транспортної системи України.

Рис. 3. Основні напрями розвитку транспортної галузі

Джерело: складено автором за даними [8]

В цілому в умовах війни та у повоєнний період відновлення і розвиток транспортних підприємств в Україні є критично важливими для відновлення національної еко-

номіки. Основні напрямки роботи для кожного виду транспорту мають включати як відновлення існуючих потужностей, так і

модернізацію інфраструктури відповідно до сучасних вимог.

Для залізничного транспорту важливими є розвиток як внутрішніх, так і міжнародних перевезень, що передбачає покращення інфраструктури, відновлення і підвищення пропускної спроможності прикордонних переходів на західному кордоні України, а також інтеграцію з європейськими залізницями.

У сфері водного транспорту пріоритетами є створення умов для залучення приватних інвестицій та підвищення ефективності використання наявних потужностей у морських портах. Модернізація портової інфраструктури, а також впровадження спільних з ЄС процедур забезпечення безпеки судноплавства та моніторингу руху морських суден, стане основою для подальшого розвитку перевезень вантажів і пасажирів, а також покращення морського зв'язку та допомоги на морі.

Автомобільний транспорт потребує відновлення функціонування та розбудови безпечної інфраструктури національної мережі автомобільних доріг. Необхідно також сприяти розвитку внутрішніх і міжнародних перевезень, формуванню сучасного ринку послуг, а також впровадженню новітніх технологій у будівництві доріг. Гармонізація законодавства України щодо будівництва автомобільних доріг з європейським законодавством допоможе забезпечити високі стандарти якості та безпеки дорожнього руху. Для авіатранспорту важливими завданнями у повоєнний період є відновлення та розвиток інфраструктури аеропортів, зв'язку, навігації та організації повітряного руху [4, с.121].

Таким чином, стратегічні орієнтири розвитку та відновлення транспортних підприємств в умовах війни та в повоєнний період повинні бути спрямовані на комплексне покращення інфраструктури, інтеграцію з європейськими стандартами, залучення інвестицій та впровадження сучасних технологій у всіх видах транспорту, що дозволить не лише відновити транспортну систему, але й забезпечити її ефективність та конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

Висновки. Отже, визначення стратегічних орієнтирів інвестування за умов неомодернізаційного оновлення транспортних підприємств набуває особливої важливості. Перш за все, інвестування має бути спрямоване на впровадження інноваційних технологій, таких як цифрові рішення, штучний інтелект та екологічні технології, що дозволить підвищити ефективність роботи підприємств, знизити витрати та поліпшити екологічну ситуацію. Застосування новітніх технологій сприятиме адаптації транспортних підприємств до сучасних вимог ринку, що є необхідним для підвищення їх конкурентоспроможності.

Соціальні аспекти також відіграють важливу роль. Забезпечення комфортних та безпечних робочих місць для працівників транспортної галузі сприятиме підвищенню їх продуктивності та зниженню плинності кадрів. Інвестування у розвиток соціальної інфраструктури та поліпшення умов праці не тільки покращить якість життя працівників, але й позитивно вплине на загальну ефективність підприємств та їх здатність надавати високоякісні транспортні послуги.

Інтеграція та кластеризація транспортних підприємств є ще одним важливим стратегічним орієнтиром, що дозволить оптимізувати використання ресурсів, покращити логістичні процеси та забезпечити більш ефективну координацію між різними видами транспорту. Розвиток мультимодальних моделей перевезення сприятиме створенню більш гнучких та ефективних транспортних рішень. Крім того, така інтеграція полегшить співпрацю з міжнародними партнерами та сприятиме інтеграції української транспортної системи до європейської.

Правове регулювання та політична стабільність є необхідними умовами для ефективного інвестування у транспортну галузь. Створення сприятливого інвестиційного клімату є критично важливим для залучення капіталу. Політична стабільність та прозорість регуляторного середовища створюють додаткові гарантії для інвесторів та забезпечують довгострокові інвестиційні проекти.

Науково-дослідницька діяльність та співпраця з міжнародними партнерами є ключовими для забезпечення сталого роз-

виту транспорної галузі. Розвиток таких партнерських відносин допоможе інтегрувати українські транспортні підприємства до глобальної економіки та забезпечити їх конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

У підсумку, такий комплексний підхід забезпечить сталий розвиток транспорної галузі, підвищення її ефективності та конкурентоспроможності, що є особливо важливим у воєнний та повоєнний період.

Література

1. Ареф'єва О.В., Сафонік Н.П., Кривенко Є.А. Фактори інноваційного розвитку системи матеріально-технічного забезпечення підприємства в умовах неотехнологічного відновлення. *Modern Economics*. 2021. № 30(2021). С. 13-20. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V30\(2021\)-02](https://doi.org/10.31521/modecon.V30(2021)-02)
2. Ареф'єва О.В., Сафонік Н.П., Дудік А.О. Стратегічний аналіз розвитку транспортних підприємств в умовах інноваційних тенденцій. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. №7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-04-16>
3. Брюховецька Н.Ю., Булеєв І.П. Ресурси і механізми інвестиційно-інноваційного розвитку промислових підприємств України. *Вісник економічної науки України*. 2019. №1. С. 11-25.
4. Вовк О.М., Ковальчук А.М., Кривенко В.О. Концептуальні основи забезпечення ефективності інвестиційної діяльності транспортних підприємств. *Вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент»*. 2020. № 42. С. 50–54. DOI: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2020-42-9>
5. Індекс інвестиційної привабливості України: зміни та очікування. URL: <https://ua.sudohodstvo.org/eba-indeks-investycijnoyi-pryvablvosti-ukrayiny-zminy-ta-ochikuvannya/>
6. Ковальчук А.М., Рижевська Н.Р. Стратегічні орієнтири розвитку транспортних підприємств в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск 26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-71>
7. Лучникова Т.П., Тарновська І. В., Воробйов Є.В. Адаптація транспортних підприємств України до умов воєнного стану. *Бізнес Інформ*. 2023. №1. С. 116-122. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-1-116-122>
8. Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 № 430-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80#Text>
9. Паливода О.М. Стратегії розвитку транспортних підприємств України в умовах європейської інтеграції та війни. *Бізнес Інформ*. 2023. №8. С. 185-

192. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-8-185-192>

10. Хаєцька О.П., Коваль О.В. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємств транспортно-логістичної сфери. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-111>

References

1. Arefieva, O.V., Safonik, N.P., & Kryvenko, Ye.A. (2021). Faktory innovatsiinoho rozvytku systemy materialno-tekhnichnoho zabezpechennia pidpriemstva v umovakh neotekhnolohichnoho vidnovlennia. *Modern Economics*, (30), 13-20. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V30\(2021\)-02](https://doi.org/10.31521/modecon.V30(2021)-02)
2. Arefieva, O.V., Safonik, N.P., & Dudik, A.O. (2023). Stratehichniy analiz rozvytku transportnykh pidpry-yemstv v umovakh innovatsiinykh tendentsii. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia*. (7). DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-04-16>
3. Briukhovetska, N.Yu., & Bulieiev, I.P. (2019). Resursy i mekhanizmy investytsiino-innovatsiinoho rozvytku pro-myslovykh pidpriemstv Ukrainy. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, (1), 11-25.
4. Vovk, O.M., Kovalchuk, A.M., & Kryvenko, V.O. (2020). Kontseptualni osnovy zabezpechennia efektyvnosti investytsiinoi diialnosti transportnykh pidpriemstv. *Visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: «Ekonomika i menedzhment»*, (42), 50-54. DOI: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2020-42-9>
5. Indeks investytsiinoi pryvablvosti Ukrainy: zminy ta ochikuvannia. Retrieved from <https://ua.sudohodstvo.org/eba-indeks-investycijnoyi-pryvablvosti-ukrayiny-zminy-ta-ochikuvannya/>
6. Kovalchuk, A.M., & Ryzhevska, N.R. (2021). Stratehichni oriientyry rozvytku transportnykh pidpriemstv v su-chasnykh umovakh. *Ekonomika ta suspilstvo*, Issue 26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-71>
7. Luchnykova, T.P., Tarnovska, I.V., Vorobiov, Ye.V. (2023). Adaptatsiia transportnykh pidpriemstv Ukrainy do umov voiennoho stanu. *Biznes Inform*, (1), 116-122. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-1-116-122>
8. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy Natsionalna transportna stratehiia Ukrainy na period do 2030 roku: vid 30.05.2018 № 430-r. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80#Text>
9. Palyvoda, O.M. (2023). Stratehii rozvytku transpo-rtnykh pidpriemstv Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehratsii ta viiny. *Biznes Inform*, (8), 185-192. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-8-185-192>
10. Khaietska, O.P., & Koval, O.V. (2024). Investytsiino-innovatsiina diialnist pidpriemstv transportno-lohistychnoi sfery. *Ekonomika ta suspilstvo*, Issue (59). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-111>

Methods. The theoretical and methodological foundations of the research are general scientific and specific methods from the theory of investment and strategic management: methods of generalisation and comparison, analysis and synthesis were used to describe and formalise the theoretical foundations of the strategic development of transport enterprises and their investment activities; methods of strategic analysis, graphical visualisation, decomposition were used to formulate the main approaches to structuring and formalising strategic guidelines for investing in neo-modernisation.

Results. The article reveals the results of the research on the strategic orientation of investment in the neo-modernisation renovation of transport enterprises. The author has researched the challenges and needs of neo-modernisation renovation of transport enterprises. The article reveals the factors-stimulators and factors that impede the implementation of neo-modernisation of development of enterprises. It is substantiated that the conditions for ensuring the effectiveness of investments in the neo-modernisation renovation of transport enterprises are innovation, competitiveness and integration into a single transport and logistics complex. Based on the identified patterns and strategic goals, the author formalises the strategic guidelines for the non-modernisation renovation: introduction of digital and environmental innovations, investment in the development of social infrastructure to increase personnel motivation and form a corporate culture, integration and clustering of transport enterprises into the international transport and logistics system, economic security and investment support that form the sustainability of the development environment. The author also describes the conditions for the implementation of strategic guidelines in different types of transport.

Novelty. The scientific achievements of the author of the research are to improve the strategic approach to substantiating the vectors of neo-modernisation renewal of transport enterprises. The author's structure of directions of investment activity implementation is described, which allowed to reveal the general strategy of transport enterprises development.

Practical value. The conditions for the application of the described strategic guidelines in the investment support of neo-modernisation renewal of enterprises in various sectors of the transport sector are substantiated.

Keywords: strategy, investments, non-modernisation, transport enterprises, investment attractiveness, innovations, competitiveness, economic security, integration, recovery.

Надійшла до редакції 29.11.24 р.